

MENS EN HEELAL dec 1964

Mr Drs A. Börger

Op de site onder Syllabussen

Het heelal in de ware zin des woords is meer dan de verschijnselen.

Het verschijnsel is verschijnsel van iets anders, dat geen verschijnsel is; dit andere is het wezen.

Het verschijnsel vooronderstelt de waarnemer. Verschijnen en waarnemen zijn eenheid. De wetenschap streeft ernaar de verschijnselen op zichzelf te leren kennen. Alle verschijnselen echter, die zij bestudeert, zijn waargenomen verschijnselen.

Verschijnselen worden waarneembaarheden volgens de structuur der zintuigen. Wanneer het denken de waarneembaarheid opvat, geschiedt dit volgens de wetmatigheid van het denken.

Een verschijnsel is een onmiddellijke mededeling omtrent het wezen, maar van wezen is alleen te spreken dank zij ons. Het is enkel denkbaarheid.

Het waarneembare is het uiterlijk-zijnde, is iets en als iets negatie van algemeen-zijn, van niet iets, van niets zijn. Twee wijzen van zijn. Het wezen is niet iets.

Het heelal is de ontplooiing van het Zijn. De wetenschap plaatst het heelal in de tijd in plaats van andersom. Er was geen gegeven aanvangsmoment; en er komt geen einde. Aanvangen en eindigen zijn het proces.

Elk verschijnsel is aanleg tot iets anders en is verdwijnsel, want het Zijn is altijd bezig Zijn te worden omdat het voortdurend met Niet-Zijn samengaat, waarmede het als Zijn in het algemeen volslagen identiek is. Het begin van Zijn is Niet-Zijn, maar dit begin valt niet in de tijd.

Worden is Zijn in ontwikkeling, waaraan zich veranderen laat bedenken. Het Zijn is moment van Worden. Veranderen - anders worden.

Negatie van Zijn als Zijn-in-het-algemeen is: Niet-Zijn in het algemeen, waarin Zijn voorondersteld blijft, iets-Zijn, verandering als verbijzondering. In het iets blijft het Zijn en dus het worden en het veranderen voorondersteld. Iets wordt voortdurend iets anders.

Niet-Zijn is negatie van Zijn, ook van eigen Zijn. Zijn is als resultaat der zelfnegatie van Niet-Zijn door en door negatief, waardoor het positief is. Maar omdat het door en door negatief is, ontkomt het niet aan het opheffen van het gesteld zijn.

Elk verschijnsel van hetzelfde wezen is een ander verschijnsel, is anders, al blijft het als verschijnsel van dat wezen identiek met de andere. Het wezen is het algemene, waarin de verschillende verschijnselen identiek zijn.

In het verschijnsel, het iets-zijn, doet het algemene mede. Iets-zijn, zijn als verbijzondering, bijzonderheid. Het Zijn der bijzondere algemeenheid; de soort.

De verschijnselen zijn schijn van wezen. In het verschijnsel spiegelt zich het wezen.

Wezenlijk is Zijn in het algemeen niets. Zijn afspiegeling is de ruimte, die te begrijpen is als het buiten zich zijn in het algemeen. De ruimte is wel een aanschouwelijkheid, maar in werkelijkheid valt er niets te aanschouwen dan leegte.

Werkelijke aanschouwelijkheid is het licht, het verschijnsel, dat enkel schijn is, schijn van iets en dus nog niet werkelijk iets.

Aan het licht laat zich doorzichtigheid bedenken. Hoe meer het iets werkelijkheid wordt, des te groter de ondoorzichtigheid, en des te meer het zich ook als iets bepaalt, beperkt: gas, vloeistof, vaste stof.

Verder laat zich aan het licht als enkel schijn uiterste vluchtigheid bedenken. Aan de materie als negatie van licht uiterste traagheid. De vaste materie maakt de indruk van volkomen onbewegelijkheid. Echter blijft de vluchtigheid erin voorondersteld: de snelheid der atoomkerndeeltjes, die lichtende banen kunnen trekken, wat omschreven wordt als het omzetten van energie in licht.

Energie vooronderstelt polariteit. Zijn en Niet-Zijn verhouden zich algemeen abstract polair. In de wereld der werkelijkheden is deze polariteit werkelijk en is er werkelijke spanning. In de natuurkunde spreekt men van electro-magnetische velden.

Het electromagnetische veld is te begrijpen als de grondslag der materie, maar als grondslag geen materie. Electriciteit: het zich stellen en opheffen in enen in de sfeer der constante spanning: het electromagnetische veld.

Het worden der ietsen vertoont alle fasen van Zijn. De ruimte is lege aanschouwelijkheid. Het licht schijnt iets te zijn, iets zakelijks, maar het is onzakelijke onzakelijkheid. Electriciteit is onzakelijke zakelijkheid. Gas is iets zakelijks, maar het is geen ding; vloeistof is wel zakelijker dan gas, maar evenmin een ding. Wel zijn beide iets. Van ding spreken wij, als het iets een bepaalde vaststaande vorm vertoont.

Dingen zijn enkel uiterlijkheid. Uiteraard kan het veranderen niet ophouden bij de vaste vorm, aangezien anders het Zijn in Ding-zijn zou verstarren. Het gaat dus om het doen kennen van een Zijn, dat niet in de vaste vorm opgaat.

In de praevitale fase is het verschijnsel enkel verschijnsel, enkel buitenkant.

De praevitale verschijnselen zijn te begrijpen als de negatieve verhouding van

het een-zijnde tot zichzelf, d.w.z. dat de eenheid zijn andere (de veelheid) buiten zich sluit. De materie zoekt in zwaarte en cohaesie haar idealiteit. Zij is middelpunt zoekend (zoekt de eenheid); vandaar de aantrekkingskracht, die tevens afstoten is. Via electriciteit en chemisme komt het verschijnsel tot veeleenheid.

Het licht, dat eigen middelpunt ontvlucht, is de negatie der materie. De chemische stof is wel veeleenheid, maar de ware eenheid is zij niet.

Tot leven komend verwerkelijkt de natuur haar verlangen naar eenheid, want het levende verschijnsel is niet alleen als organisch verschijnsel eenheid van delen, naar ontwikkelt in het proces der evolutie zich zo, dat het tenslotte het middelpunt in zichzelf heeft: het Ik.

Leven is zelfbedoeling. De praevitale natuur verkeert nog in de onverschilligheid ten aanzien van elke bedoeling, want wordt volkomen beheerst door het toeval. In de zelfbedoeling is de vrijheid.

De natuurlijke vrijheid is schijn, al toont het dier in zijn eigenzinnigheid zijn vrijheid. Tot leven komend vangt de natuur aan zichzelf te verzaken. In de praevitale sfeer is zij volkomen verzakelijkt.

Het levende wezen verschijnt en aan de verschijning verschijnt het leven, zonder als zodanig te verschijnen.

Het leven is om te beginnen natuurlijk leven, maar als zelfverzaking der natuur mondt het uit in geestelijk leven.

Het natuurlijke verschijnsel transcendeert zichzelf tot levend verschijnsel. De psyche is het transcenderen.

Het wezen bestaat niet, want het algemene bestaat niet, behalve als het bijzondere.

Ook heeft het levende wezen
(het wezenlijk levende) geen wezen.

-o-

Hoe leren wij de dingen kennen?
Het naïeve bewustzijn gaat uit van de
identiteit van het waargenomen object en
de bewustzijnsinhoud, maar kan alleen
door het denken - de werkzaamheid van
het bewustzijn - tot werkelijke zekerheid
komen.

In het naïeve bewustzijn is de zekerheid
op zich en dus onhoudbaar. Vandaar dat
het omtrent de mogelijkheid van het ken-
nen van het object door het subject voort-
durend in twijfel verkeert. Deze twijfel is
slechts op te heffen door het denken.

Wanneer wij van het object alles aftrek-
ken, wat het bewustzijn eraan heeft toege-
voegd, blijft het Ding-op-zich over volgens
Kant, die hiervan verder zegt, dat het
onkenbaar is, waardoor de door het
naïeve bewustzijn vooronderstelde
eenheid problematisch wordt.

Het onkenbare Ding-op-zich is als onken-
baar buiten het bewustzijn, maar het is
toch ook wel bewustzijnsinhoud, want het
wordt gedacht, al wordt enkel gezegd dat
er niets van te zeggen valt. Het Ding-op-
zich is aanleg en moet nog tonen, wat het
is. Het bewustzijn met een dergelijke
inhoud is eveneens aanleg. Aanvankelijk
(als aanleg) zijn zij identiek.

Het proces van de zelfonderscheiding
der aanvankelijke identiteit tot subject en
object is het proces van de zelfvoortbren-
ging van het bewustzijn en wordt de idee
genoemd.

De ontwikkeling van de Mens is zelfbe-
wustwording. Aan het denken is het Ik
voorondersteld. Als enkel voorondersteld
is het het nog aanvankelijke subject,
is het op zich.

De kosmos, voorzoverre zintuigelijk waar-
neembaar, is negatieve verschijning van
eenheid. Hij is in waarheid niet wat hij
schijnt. De verschijnselen zijn in de
kategorie der veelheid. Veel is niet een
hoeveelheid, al kunnen wij bij hoeveelheid
van veel spreken.

De abstracte hoeveelheid is het getal.
Elk getal groter dan 1 is veelvoud van 1.
Doortellende verliest het tellen zich (heft
zich op) in het mateloze. De mateloosheid
maakt zich kenbaar aan de onvoorstel-
baar grote getallen waartoe de astronomie
komt, zowel wat betreft de afstanden als
de snelheid der beweging der hemel-
lichamen.

De natuur is het negatief voor zich zijn der
idee, die daardoor zichzelf tot bewustzijn
doet worden en zo zich-zelf waar maakt
(doet zijn) als eenheid van eenheid en
onderscheid.

Het proces van de wording der idee tot
bewustzijn valt niet binnen tijd en ruimte,
maar sluit deze wel in. Tijd en ruimte ver-
liezen zich in de mateloosheid.

De evolutieleer spreekt van de ontwikke-
ling van oerzel tot mens, waarbij het be-
grip "mutatie" een beslissende rol speelt.
De mutatie (verandering) is een mogelijk-
heid, die in de soort besloten ligt, wat
vanzelf spreekt, omdat iets altijd ook iets
anders is en alles verandert. De mutatie
is, dat een soort ook een andere soort
blijkt te zijn en haar eigen mogelijkheden
niet volkomen uitdrukt in de bereikte
verschijning.

Het leven als zelfbedoelend, begint met
blind aftasten van eigen mogelijkheden
(aanleg). (De praevitale natuur bedoelt
niets.)

Aftastend leert de soort de instincten.
Aanvankelijk overweegt de soort. De indi-
viduen zijn enkel sformeel als individuen.

In de natuur eigent het een zich het ander toe op natuurlijke wijzen: gebruiken en verbruiken. De verhouding is die van het Hebben.

Aanvankelijk doet de (natuur)mens dit ook ten aanzien van de medemens: slavernij en kannibalisme. De ontwikkeling van het bewustzijn heft dit op.

Toch is ook de categorie van het Hebben den mens niet vreemd ten aanzien van dieren en dingen. Ook in het Hebben verwerkelijkt de mens zichzelf, maar op zakelijke wijze. Opgaande in het zakelijke verzakelijkt hij.

Zoals de wereld der verschijnselen ons de vraag stelt wat zij is, zo vraagt ook het bewustzijn zichzelf af wat het is, waardoor het - zich doordenkend - zijn eigen waarheid vindt. Deze is de Rede, het beginsel der negatie. Denken is negeren.

Bewustzijn is Zijn. Het is: in verhouding zijn tot iets als tot eigen inhoud. De inhoud is het bewustzijn.

De mens (het bewustzijn) is in het heelal en dit is in hem, d.w.z. dat hij het heelal bewust te buiten gaat.

De mens is in het heelal en is in deze verhouding betrokken bij het negatief voor zich zijn der algemene idee, welk negatief voor zich zijn hij echter denkend negeert tot positief; hij verkeert het andere tot het eigene (identificeren). Hierdoor is de kosmos in de mens.

De mens is als bewustzijn meer dan natuurlijk en negeert als bewustzijn alle natuurlijke categorieën. Daarom kan hij ook niet blijven staan bij een beperkt, een begrensde heelal.

Zuiver denkend wordt begrepen, dat Zijn negatie is van Niet-Zijn en daardoor positief. Zijn is dus zelfweersprekend in welke zelfweerspreking het zich bevestigt.

Leven is verkering (negatie) van negatief voor zich zijn der idee tot positief voor zich zijn (bewustzijn). Het is ook zelfwerkzaamheid (actief zijn) en streven naar eenheid, alsook naar zelfverdeling - onderscheiden - vervreemding. Leven is doen en daardoor ondergáán, niet als gevolg maar identiek. Het is dus actief en passief in enen.

Streven naar eenheid: aanvankelijk enkel door verslinden van iets anders, dat niet het eigene, niet identiek is, en dit andere op natuurlijke wijze (uiterlijk dus) identificeren. Er is ook streven naar eenheid door met het eigen andere tot eenheid te geraken: het leven als zelfvereniging.

Zelfverdeling: de celdeling. Deze werkzaamheid is niet beperkt tot de oercel, maar de celdeling gaat ook in de hogere levende wezens voortdurend voort voor de instandhouding van het geheel, het organisme, waarvan de organen delen zijn, die in het geheel hun functie hebben en doordat zij voor het geheel functioneren dit tevens voor zichzelf doen.